

УДК 364-787.2:314.151.3-054.73

DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.3.3>

Аліна ДУЛЯ

викладач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти, Київський університет імені Бориса Грінченка, бульвар Ігоря Шамо, 18/2, м. Київ, Україна, 02000

ORCID: 0000-0002-9067-4820

Вадим ЛЮТИЙ

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти, Київський університет імені Бориса Грінченка, бульвар І. Шамо, 13/2, м. Київ, Україна, 02154

ORCID: 0000-0002-9105-0470

Бібліографічний опис статті: Дуля, А., Лютий, В. (2023). Досвід представництва інтересів внутрішньо переміщених осіб недержавними організаціями. *Ввічливість. Humanitas*, 3, 15–22, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.3.3>

ДОСВІД ПРЕДСТАВНИЦТВА ІНТЕРЕСІВ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ НЕДЕРЖАВНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

Представлене дослідження спрямоване на розкриття особливостей представництва інтересів внутрішньо переміщених осіб (ВПО) недержавними організаціями. З'ясовано, що ВПО є вразливими групами населення, які часто стають жертвами порушення прав людини, наражаються на небезпеку, стикаються з труднощами щодо задоволення основних потреб та отримання доступу до гуманітарної допомоги. Таким чином, вони потребують представництва інтересів щодо забезпечення їхніх потреб та захисту прав та інтересів. Акцентовано увагу на тому, що фахівці із соціальної роботи повинні надавати соціальну послугу представництва інтересів відповідно до індивідуальних потреб ВПО. Здійснено аналіз ефективних практик представництва інтересів ВПО недержавними організаціями в Україні. З'ясовано, що головне місце в діяльності недержавних організацій займає колективне представництво інтересів ВПО: адвокаційні кампанії, підготовка та лобіювання змін до нормативних документів, робота із суспільною думкою, сприяння згуртуванню ВПО та групове навчання захисту прав та представництву інтересів як самих ВПО, представників організації ВПО, так і працівників та волонтерів організації, що надають допомогу ВПО, інтеграційні програми на рівні громад. В той же час індивідуальне представництво здебільшого обмежується наданням гуманітарної допомоги та забезпечення умовами проживання з, або, що частіше, без оцінки індивідуальних потреб, інформування, консультування й психологічна підтримка, а в окремих випадках – супровід при захисті прав у суді.

Ключові слова: внутрішньо переміщені особи, соціальна послуга, представництво інтересів, адвокація, захист прав та інтересів, фахівці із соціальної роботи, недержавні організації.

Alina DULIA

Lecturer at the Department of Social Pedagogy and Social Work, Borys Grinchenko Kyiv University, 18/2 I. Shamo Boulevard, Kyiv, Ukraine, 02154

ORCID: 0000-0002-9067-4820

Vadym LIUTYI

PhD in Pedagogy, Associate Professor at the Department of Social Pedagogy and Social Work, Borys Grinchenko Kyiv University, 18/2 I. Shamo Boulevard, Kyiv, Ukraine, 02154

ORCID: 0000-0002-9105-0470

To cite this article: Dulia, A., Liutyi, V., (2023). Dosvid predstavnytstva interesiv vnutrishno peremishchenykh osib nederzhavnyumu orhanizatsiiamy [Experience of representation of the interests of internally displaced persons by non-governmental organizations]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 3, 15–22, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.3.3>

EXPERIENCE OF REPRESENTATION OF THE INTERESTS OF INTERNALLY DISPLACED PERSONS BY NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS

The presented study is aimed at identifying the features of representation of the interests of internally displaced persons (IDPs) by non-governmental organizations. IDPs have been identified as vulnerable groups of the population who often become victims of human rights violations, are exposed to danger, face difficulties in meeting basic needs and accessing humanitarian aid. Thus, they need representation of interests to ensure their needs and protect their rights and interests. Attention is focused on the fact that social work specialists should provide a social service to represent interests in accordance with the individual needs of internally displaced persons.

An analysis of effective practices of representing the interests of internally displaced persons by non-governmental organizations in Ukraine was carried out. It was found that the main place in the activities of non-governmental organizations is occupied by the collective representation of the interests of IDPs: advocacy campaigns, preparation and lobbying for changes to regulatory documents, work with public opinion, promotion of the unity of IDPs and group trainings in the protection of rights and representation of interests as IDPs themselves, representatives of organizations IDPs, as well as employees and volunteers of organizations that provide assistance to IDPs, integration programs at the community level. At the same time, individual representation of citizens mostly intertwined with the needs of humanitarian assistance and mentally safe living, or, more often, without an assessment of individual needs, informational, advisory and psychological support, and in some situations with support in the defense of rights in court.

Key words: internally displaced persons, social service, representation of interests, advocacy, protection of rights and interests, specialists in social work, non-governmental organizations.

Актуальність проблеми. Війна в Україні та викликане нею погіршення ситуації у сфері безпеки призвели до загострення однієї з найважливіх у сучасному світі гуманітарних криз, пов'язаною із порушенням прав, загибеллю і пораненнями пересічних людей та масовим вимушеним переміщенням населення. Внутрішньо переміщені особи вимушені залишати свої домівки, щоб зберегти власне життя та життя близьких, щоб уникнути насилля та політично переслідування за свої переконання. ВПО становлять найбільш вразливий соціальний шар населення. На відміну від добровільної міграції, коли соціальний статус людини, яка переїжджає, зазвичай покращується, внаслідок вимушеного переміщення можливе значне погіршення її становища та повна або часткова втрата матеріального благополуччя та доходів, які вона мала раніше. Як наслідок, ВПО можуть прибути в приймаючу громаду, маючи невеликі ресурси або взагалі не маючи жодних, не маючи житла та роботи, вони можуть втратити документи, бути емоційно нестійкими та психологічно виснаженими через пережиті травматичні події. Все це робить ВПО особливо вразливими перед новими викликами, і вони можуть постраждати від порушення прав людини. Таким чином ВПО мають нагальну необхідність в отриманні соціальної послуги представництва інтересів з метою забезпечення їхніх потреб та захисту прав та інтересів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання проблем і потреб ВПО та соціальної

роботи з ними є досить поширеною у сучасних дослідженнях. Дослідженням проблем та потреб ВПО, які були змушені залишити своє місце проживання через військовий напад росії на Україну, займались О. Балакірева, А. Дуля, Б. Жуков, С. Кравець, В. Лютий, І. Нестеренко, В. Нікітіна, О. Проценко, А. Свящук; особливості соціальної роботи з ВПО в територіальних громадах вивчали Д. Афанасьєв, Н. Гордієнко, Р. Жиленко, І. Мельник, М. Навошицький, М. Школяр; соціальну адаптацію ВПО до нового соціального середовища розглядали С. Волошин, Н. Корпач, Л. Овчарова, Є. Пашкова, Ю. Песоцька, І. Сидорук; технології соціальної роботи з ВПО та членами їхніх сімей досліджували Н. Гусак, М. Дибаш, Т. Каменщук, А. Конончук, Т. Семигіна, І. Трубавіна, С. Трухан.

Теоретико-методологічні засади представництва інтересів вразливих груп населення вивчали З. Кияниця, Ж. Петрочко, О. Песоцька, Т. Семигіна, І. Скрипка.. Алгоритм організації та проведення успішної адвокаційної кампанії із представництва інтересів розглядали М. Лехолетова, Т. Лях, Т. Спіріна. Активну позицію громадського сектора України щодо артикуляції інтересів вимушених переселенців, задоволення цих інтересів шляхом цілеспрямованого впливу на державні органи та їх посадових осіб досліджував А. Корнієвський.

Водночас, в наукових джерелах недостатньо представлені результати досліджень, присвячених вивченню та аналізу ефективних практик

представництва інтересів ВПО недержавними організаціями.

Мета дослідження: визначення особливостей та аналіз досвіду здійснення представництва інтересів ВПО недержавними організаціями.

Виклад основного матеріалу. В умовах війни ВПО часто стають жертвами порушення прав людини, наражаються на небезпеку, стикаються з труднощами щодо задоволення основних потреб та отримання доступу до гуманітарної допомоги. Таким чином дана група отримувачів соціальних послуг потребує представництва інтересів.

Відповідно до Наказу Міністерства соціальної політики України «Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги представництва інтересів» поняття «соціальна послуга представництва інтересів» – це надання допомоги особам, сім'ям, окремим соціальним групам, які перебувають у складних життєвих обставинах, шляхом здійснення заходів, спрямованих на подолання / пом'якшення складних життєвих обставин, згідно з визначеними потребами (Про затвердження Державного стандарту..., 2022).

У науковій праці «Алгоритм організації та проведення успішної адвокаційної кампанії із представництва інтересів» науковці Т. Лях, М. Лехолетова та Т. Спіріна зазначають що представництво інтересів – це різновид втручання, захист прав, реалізація інтересів окремих осіб чи груп людей, які є вразливими групами населення, з метою отримання доступу до послуг, на які вони мають право, але не можуть отримати (Лехолетова, Лях, Спіріна, 2022, с. 62). В свою чергу З. Кияниця та Ж. Петровичко представництво інтересів розглядають як надання комплексу заходів особам, окремим соціальним групам, які перебувають у складних життєвих обставинах відповідно до їхніх потреб (Кияниця, Петровичко, 2017, с. 82).

Розглядаючи представництво інтересів як метод соціальної роботи О. Песоцька стверджувала, що фахівці з соціальної роботи, які представляють інтереси отримувачів соціальних послуг, перебирають на себе відповідальність за: збір і систематизацію інформації щодо гарантованих державою послуг, пільг, допомоги, які надають державні структури; організацію систематичного групового інформування

про нові можливості отримання державної допомоги; особисте, телефонне чи онлайн спілкування, індивідуальне консультування отримувачів послуг щодо гарантій держави у задоволенні їх потреб, оскарження дій посадових осіб, відповідальних за надання допомоги; використання ресурсів громади; діяльність на прохання отримувачів послуг щодо отримання послуг, матеріальної допомоги, відновлення документів тощо (Песоцька, 2012, с. 164)

Спираючись на розглянуті вище визначення, представництвом інтересів ВПО можна вважати діяльність, спрямовану на забезпечення прав та задоволення потреб ВПО, якщо вони не можуть зробити це самостійно, шляхом дій від імені отримувачів, разом із отримувачами або підготовки отримувачів до самостійного захисту прав та представництва власних інтересів. Зміст представництва інтересів ВПО залежить від індивідуальних потреб ВПО та передбачає: встановленні зв'язків з іншими фахівцями, службами, організаціями, підприємствами, органами, закладами, установами; звернення до установ та організацій та ведення переговорів від імені отримувача соціальних послуг; допомогу в оформленні або відновленні документів; допомогу у розшуку рідних та близьких, відновленні родинних та соціальних зв'язків; сприяння у забезпеченні доступу до ресурсів і послуг за місцем перебування тощо

Для ефективного забезпечення соціальної послуги представництва інтересів фахівці у роботі з ВПО повинні дотримуватись основних принципів надання даної послуги та логічної послідовності.

До основних принципів надання соціальної послуги представництва інтересів належить: доступність соціальної послуги, незалежність отримувача соціальної послуги, захист і безпека отримувачів соціальної послуги; конфіденційність інформації.

Представництво інтересів ВПО передбачає декілька основних етапів, а саме: проведення комплексного оцінювання індивідуальних потреб ВПО; визначення методів і форм роботи; складання індивідуального плану роботи; укладення договору про надання соціальної послуги представництва інтересів; реалізація плану роботи; оцінювання якості надання соціальної послуги (Про затвердження Державного стандарту..., 2022).

Представництво інтересів може набувати різних форм та умовно поділяється на дві великі групи: індивідуальне та колективне представництво.

Найчастіше фахівець із соціальної роботи здійснює індивідуальне представництво, яке спрямоване на забезпечення прав конкретного отримувача соціальних послуг (індивіда, сім'ї) і здійснюється за таким алгоритмом: представлення проблеми; збір інформації та оцінка потреб; дослідження прав отримувача соціальних послуг; інтерпретація інформації та погодження з отримувачем індивідуального плану дій; намагання досягти домовленостей; застосування формальних механізмів задоволення потреб.

Колективне представництво передбачає захист прав певної соціально вразливої групи і спрямоване на зміну чинних норм і системи цінностей, суспільного ставлення до певних проблем, законодавчого регулювання та перерозподіл суспільних ресурсів (Песоцька, 2012; Кияниця, Петрочко, 2017; Скрипка, Семигіна, 2014).

У ситуації військового конфлікту актуальності набуває своєчасне та екстрене реагування суб'єктів соціальних послуг на проблеми і потреби ВПО, а також захист прав та інтересів даної групи отримувачів соціальних послуг. У цій ситуації важливе для суспільства місце посідають недержавні організації, що надають соціальні послуги ВПО.

Представництво інтересів ВПО широко застосовують у сучасній практиці недержавних організацій для захисту їхніх прав та інтересів. Наведемо найкращі практики організацій, які активно беруть на себе ініціативу допомагати ВПО.

Благодійна організація «Благодійний фонд «Стабілізейшен Суппорт Сервісез» впроваджує програми/проекти представництва інтересів ВПО та ветеранів в усіх областях України (окрім тимчасово окупованих територій) та надання гуманітарної допомоги. Діяльність фонду реалізує ініціативи у таких основних напрямках, як: адвокація прав і свобод ВПО; розробка законодавчих змін; робота над індивідуальними справами ВПО та підтримка гарячої лінії допомоги ВПО; доставка гуманітарної допомоги; підтримка ВПО в Україні; загальна підтримка державних установ, що працюють

у секторі соціального захисту ВПО; підтримка інтеграції та розвитку громад ВПО; консультування та підтримка фахівців системи соціального захисту та представників неурядових організацій; розвиток людського потенціалу в процесі миробудівництва.

Одними із цікавих практик представництва інтересів ВПО благодійним фондом є адвокаційний проєкт, програма «Ради ВПО» та настільна гра «Переселенська блуканина».

Адвокаційний проєкт спрямований на посилення захисту прав постраждалого населення відповідно до міжнародних стандартів в сфері забезпечення прав ВПО. Фахівці в рамках адвокаційного проєкту здійснюють підвищення обізнаності постраждалого населення щодо їх прав і можливостей, включаючи питання права власності на житло, доступу до документів, реєстрацію ВПО та державну допомогу; підвищення спроможності та покращення адвокаційних навичок членів Ради ВПО/волонтерів та активістів щодо захисту прав ВПО та пошуку довгострокових рішень; проведення адвокаційних кампаній з представниками влади (на національному, регіональному та місцевому рівнях) для просування середньострокових та довгострокових рішень і житлових прав ВПО.

Програма «Ради ВПО» – це платформа для реалізації громадянських та політичних прав ВПО, зокрема конституційного права на участь в управлінні державними справами. Основними напрямками діяльності Рад ВПО є: залучення ВПО через створення консультативно-дорадчих органів (не як об'єкт надання допомоги, а як повноцінний учасник процесу); ВПО у співпраці з державними та місцевими органами влади та неурядовими організаціями займаються розробкою та вдосконаленням державної політики щодо захисту прав та свобод ВПО; визначають правильні стратегії та необхідні дії для інтеграції ВПО у приймаючі громади задля досягнення соціальної згуртованості в українському суспільстві. З метою підвищення обізнаності, подолання стереотипів та інформування громадян України щодо життя ВПО, та перешкод, з якими вони стикаються в суспільному житті фахівцями благодійного фонду розроблено освітню настільну гру «Переселенська блуканина», яка реалізується в рамках програми «Радник» (Проекти та програми, 2023).

Наступною недержавною організацією, яка здійснює моніторинг порушення прав ВПО та інших груп населення, постраждалого внаслідок конфлікту на сході України є Благодійна організація «Право на захист». Благодійна організація реалізовує проєкт «Адвокація, захист та правова допомога внутрішньо переміщеним особам» за підтримки Управління Верховного комісара ООН у справах біженців із 2016 року. У межах проєкту здійснюється захист прав та інтересів ВПО, надаються правові, інформаційні й соціальні консультації та допомога; здійснюються адвокаційні заходи, спрямовані на вдосконалення законодавства та правозастосовної практики (Внутрішньо переміщені особи ..., 2023).

Активну роботу з представництва інтересів ВПО здійснюють дві громадські організації, діяльність яких спрямована на адвокацію прав та інтересів ВПО на національному та міжнародному рівнях; моніторинг та аналіз дотримання прав ВПО; надання юридичних консультацій та супроводу судових справ; надання соціальної та гуманітарної допомоги; здійснення психологічної та інтеграційної підтримки; розвиток волонтерських ініціатив та спільнот – громадська організація «КримSOS» та «Донбасс SOS».

Фахівці громадської організації «КримSOS» у рамках проєкту «Посилення спільнот ВПО в центральних та західних областях України» здійснюють покращення умов проживання компактного перебування ВПО, надають гуманітарну допомогу та проводять інтеграційні заходи.

З метою надання юридичного консультування ВПО у громадській організації функціонує «гаряча юридична лінія» щодо отримання довідки ВПО та допомоги на проживання; оформлення української пенсії; адміністративних послуг; встановлення факту народження; перетину кордону та виїзд до України через треті країни.

Фахівці КримSOS за підтримки благодійного фонду «Відродження» проводять індивідуальні психологічні консультації для осіб постраждалих внаслідок російської агресії. Серед найбільш поширених тем звернень: втрати близьких, тривожність та паніка через війну, дитячі страхи та нічні кошмари, пов'язані з переїздом, виклики та депресія за умов окупації (КримSOS..., 2023).

У свою чергу громадська організація «Донбасс SOS» надає підтримку громадським активістам, які вимушені були покинути Донецьку та Луганську область через переслідування та тиск на них.

Фахівці із соціальної роботи Донбасс SOS здійснюють представництво інтересів ВПО шляхом: інформування щодо прав та можливостей громадян через надання консультацій через Гарячу лінію, публікації на сайті та в соціальних мережах, підготовку роз'яснювальних матеріалів; забезпечення повноцінної, кваліфікованої правової допомоги через надання юридичної, індивідуальної підтримки через Гарячу лінію, проведення семінарів-консультацій; вдосконалення нормативно-правового поля та практики правозастосування через адвокаційну діяльність, участь у вдосконаленні законодавчого поля України, яке стосується прав та можливостей постраждалих від військової агресії цивільних громадян (Donbas SOS, 2023).

Першочергово ВПО потребують задоволення базових потреб: потреба в житлі (тимчасовому чи постійному, поліпшення житлово-побутових умов), потреба в матеріальному забезпеченні, потреба в гуманітарній допомозі (продукти харчування, одяг, речі особистої гігієни) потреба в працевлаштуванні та медичному обслуговуванні.

Для задоволення базових потреб ВПО була створена нова громадська організація «ВПО України», яка з перших днів війни надає допомогу ВПО і об'єднує переселенців по всій країні та всі громадські організації, благодійні фонди, які займаються проблемами ВПО. Фахівці організації надають гуманітарну допомогу, допомогу у вирішенні житлових питань та працевлаштування, здійснюють захист прав ВПО (ВПО України, 2023).

З метою забезпечення права ВПО на житло Міжнародна благодійна організація «Фонд Східна Європа» реалізовує проєкт «Шелтер». Окрім цього діяльність фонду спрямована на забезпечення гуманітарних потреб ВПО, психологічну стабілізацію та сприяння їхній ефективній суспільній адаптації та інтеграції у громади, що приймають (Проєкт «Шелтер»..., 2023).

Шелтер – це установа-прихисток, створена для тимчасового проживання осіб, що постраждали від військових дій, протиправних

посягань та вимушених переселенців. Головне завдання шелтера – вивести постраждалого зі стану жертви, відновити особисту гідність та віру в себе, допомогти стати автономним, незалежним та наснажити на самостійне подальше забезпечення свого життя. Фахівці шелтеру надають такі послуги та допомогу як: забезпечення ВПО місцем тимчасового проживання; підтримка особистої гігієни; харчування; одяг; первинна соціальна допомога (із залученням у разі потреби місцевих соціальних служб та сервісів); первинна психологічна допомога (із залученням у разі потреби психологів-консультантів та психотерапевтів); первинна медична допомога (із залученням у разі потреби лікарів медичних установ); первинна правова допомога (із залученням у разі потреби юристів); допомога в організації подальших життєвих перспектив вимушеного переселенця (подальшого переселення, облаштування проживання у цій місцевості або повернення додому) (Шелтер (прихисток)..., 2023).

Активну роботу з ВПО здійснює Всеукраїнська благодійна організація «Український фонд «Благополуччя дітей».

У межах соціально-гуманітарного проекту «Невідкладна гуманітарна допомога дітям та сім'ям в Україні» фахівці надають екстрену допомогу дітям, сім'ям та ВПО в Україні, а саме: надання гуманітарної допомоги (продукти харчування, дитяче харчування, засоби гігієни); надання сім'ям ваучерної допомоги; придбання та забезпечення технічним обладнанням дитячої лікарні чи/та окремих дитячих відділень у лікарнях, відповідно до потреби.

Реалізуючи проект «Допомога у підготовці до холодів сім'ям з дітьми, які постраждали від війни» фахівці благодійної організації забезпечують покращення умов життя та зміцнення стійкості найбільш уразливих ВПО та місцевих сімей у підготовці до холодної пори року шляхом надання безумовних ваучерів на 3 місяці.

Проект «Покращення обладнання центрів для ВПО у п'яти громадах» спрямований на обладнання 5 центрів, де перебувають сім'ї ВПО з дітьми. Основна діяльність проекту: закупівля та встановлення побутової техніки та обладнання в центрах для ВПО в м. Луцьк, м. Рожище, смт. Колки, смт. Маневичі Волинської області та м. Кіцмань Чернівецької області (Діяльність Українського фонду..., 2023).

Значний досвід у забезпеченні базових потреб ВПО та представництва їхніх інтересів має Міжнародний благодійний фонд «Карітас України». Основними напрямками роботи фахівців фонду у роботі з ВПО є: надання гуманітарної допомоги (продуктові набори, гігієнічні засоби та ліки); готівкові гранти; допомога у створенні або відновленні власної справи; працевлаштування; допомога у пошуку житла та проведенні ремонтних робіт; психологічна та юридична підтримки; культурні заходи; надання підтримки та адвокатування прав та інтересів ВПО.

Одними із яскравих прикладів діяльності фонду є проекти «Адвокація сталих соціальних послуг» та «Долаючи розломи в громадах, що постраждали від конфлікту: від зцілення до співпраці».

В рамках проекту «Адвокація сталих соціальних послуг» фахівці фонду надають комплекс заходів, спрямованих на подолання наслідків збройного конфлікту та створення умов для всебічної підтримки ВПО; допомогу в соціальній інтеграції та реінтеграції ВПО; екстрене реагування та психо-емоційна підтримка ВПО.

З метою покращення соціальної згуртованості в громадах, що постраждали від конфлікту та соціальній адаптації й інтеграції ВПО в приймаючі громади функціонує проект «Долаючи розломи в громадах, що постраждали від конфлікту: від зцілення до співпраці». Реалізуючи даний проект фахівці проводять групові та індивідуальні психологічні консультації; групи самопомоги; тренінги для журналістів про чутливість до конфліктів і травми; семінари на тему самосвідомості, стійкості, ненасильницького спілкування; публічні обговорення і заходи стосовно соціального виключення та стереотипів (лекції, обговорення фільмів, виставки, живі бібліотеки, діалоги тощо) (Карітас-Київ..., 2023).

На сьогоднішній день складним для вирішення залишається питання евакуації осіб з регіонів, де тривають активні бойові дії. Тому громадська організація «Елеос-Україна» з метою забезпечення права осіб, які постраждали від війни на життя реалізує проект «Дорога до життя: надання комплексної допомоги людям, що постраждали від російської військової агресії» за фінансової підтримки Міжнародного фонду «Відродження». Фахівці

громадської організації здійснюють підтримку ВПО через організацію постійно діючих евакуаційних маршрутів, облаштування місця тимчасового безпечного проживання в с. Лужани Мамаївської територіальної громади та надають супровідного комплексу послуг (програми соціальної та психологічної допомоги, переїзду, спрявання працевлаштуванню, подальші послуги підтримки тощо) (Проект «Дорога до життя», 2023).

Висновки. Головне місце в діяльності недержавних організацій займає колективне представництво інтересів ВПО: адвокаційні кампанії, підготовка та лобіювання змін до нормативних документів, робота із суспільною думкою, спрявання згуртуванню ВПО та групового навчання захисту прав та представництву інтересів як самих ВПО, представників організацій ВПО, так і працівників та волонтерів організацій, що надають допомогу ВПО, інтеграційні програми на рівні громад. В той же час індивідуальне представництво здебільшого обмежується наданням гуманітарної допомоги та забезпечення умовами проживання з, або, що частіше, без оцінки індивідуальних потреб, інформування, консультування й психологічна підтримка, а в окремих випадках – супровід при захисті прав у суді. Модель представництва як соціальної послуги, що передбачає оцінку індивідуальних потреб, ресурсів та можливостей, складання індивідуального плану надання послуг, розподіл обов'язків та відповідальності між надавачами та отримувачами, укладання договору про надання послуги, ведення випадку, роботу міждисциплінарної команди

фахівців, моніторинг та оцінку результатів надання послуги, неурядові організації здебільшого не застосовують. Проте подібний підхід, з одного боку, може завадити врахуванню індивідуальних потреб та інтересів ВПО та отриманню комплексної допомоги у представництві інтересів в перший період адаптації до умов переселення особам та сім'ям, які найбільш її потребують, проте не є соціально активними, з іншої призводить до формування у них залежності від отриманої допомоги.

Незважаючи на активну участь недержавних організацій у представництві інтересів ВПО доцільно було створити мережу з організацій, які плідно співпрацювали над вирішенням проблем та задоволенням потреб ВПО; впровадити модель індивідуального представництва на основі оцінки потреб, інтересів та можливостей людини або сім'ї ВПО, що передбачатиме орієнтацію на сильні сторони отримувачів та включатиме спільне представництво та допомогу у самопредставництві; налагодити міждисциплінарну взаємодію між фахівцями та сприяти створенню міждисциплінарних команд із участю фахівців із соціальної роботи, юристів, психологів, педагогів та медиків; створити єдину базу волонтерських організацій, державних структур, громадських та благодійних організацій, що займаються допомогою ВПО.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні незалежними експертами реального досвіду представництва інтересів ВПО неурядовими організаціями за допомогою емпіричних методів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Внутрішньо переміщені особи – Право на захист. *Право на захист*. URL: <https://r2p.org.ua/vnutrishno-peremishheni-osoby/> (дата звернення: 15.08.2023).
2. ВПО України. *Каталог компаній to4ka.fun*. URL: <https://to4ka.fun/listing/vpo-ukrainy/> (дата звернення: 21.07.2023).
3. Діяльність Українського фонду «Благополуччя дітей». *Благополуччя дітей – Український фонд*. URL: <https://childfund.org.ua/diialnist> (дата звернення: 19.07.2023).
4. Карітас-Київ – благодійна організація. *Карітас-Київ – благодійна організація*. URL: <https://caritas.kyiv.ua/> (дата звернення: 10.08.2023).
5. Кияниця З. П., Петрович Ж. В. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми : посіб. у 2-х ч. Ч. I. Сучасні орієнтири та ключові технології. Київ : Обнова компанії, 2017. 256 с.
6. КримSOS: у 2022 році в 67 МКП покращили умови перебування переселенців. *КримSOS – громадська організація*. URL: <https://krimsos.com/krimsos-u-2022-rocz-i-v-67-mkp-pokrashhyly-umovy-perebuvannya-pereeselenciv/> (дата звернення: 16.08.2023).
7. Лехолетова М. М., Лях Т. Л., Спіріна Т. П. Алгоритм організації та проведення успішної адвокаційної кампанії із представництва інтересів. *Social Work and Education*. 2022. № 9(1). С. 67–78.

8. Песоцька О. П. Представництво інтересів. *Енциклопедія для фахівців соціальної сфери*. Київ – Сімферополь, 2012. С. 164–166.
9. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги представництва інтересів : Наказ М-ва соц. політики України від 30.12.2015 р. № 1261 : станом на 1 лип. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0127-16#Text> (дата звернення: 16.07.2023).
10. Проєкт «Шелтер» – у цифрах | Фонд Східна Європа. *East Europe Foundation*. URL: <https://eef.org.ua/proyekt-shelter-u-tsyfrakh/> (дата звернення: 22.07.2023).
11. Проєкти та програми. *Благодійний фонд «Стабілізуєш Сунпорт Сервісез»*. URL: <https://sss-ua.org/proekty/> (дата звернення: 29.07.2023).
12. Проєкт «Дорога до життя». *Елеос-Україна*. URL: <https://eleos.com.ua/doroga-do-zhyttya/> (дата звернення: 24.08.2023).
13. Скрипка І. В., Семігіна Т. В. Практика колективного представництва інтересів в Україні (на прикладі людей, які живуть з ВІЛ/СНІДом). *Наукові записки НаУКМА*. 2014. Т. 162. С. 62–67.
14. Шелтер (прихисток) для вимушених переселенців: адміністрування, соціальна робота та психологічна допомога. *Бібліотека психологічної і соціальної допомоги*. URL: <http://ecopsy.com.ua/index.php/1-pereselentsi-i-bizhentsi/robo-ta-z-pereselentsiamy/orhanizatsiia-dopomohy-u-trykhystkakh-shelterakh> (дата звернення: 30.07.2023).
15. Donbas SOS. *Donbas SOS*. URL: https://www.donbassos.org/about_ (date of access: 19.08.2023).

REFERENCES:

1. Vnutrishno peremishcheni osoby – Pravo na zakhyst [Internally displaced persons – Right to protection]. *Pravo na zakhyst*. Retrieved from <https://r2p.org.ua/vnutrishno-peremishcheni-osoby/> [in Ukrainian].
2. VPO Ukrainy [IDPs of Ukraine]. *Kataloh kompanii to4ka.fun*. Retrieved from <https://to4ka.fun/listing/vpo-ukrainy/> [in Ukrainian].
3. Diialnist Ukrainskoho fondu «Blahopoluchchia ditei» [Activities of the Ukrainian Foundation «Welfare of Children»]. *Blahopoluchchia ditei – Ukrainskiyi fond*. Retrieved from <https://childfund.org.ua/diialnist> [in Ukrainian].
4. Karitas-Kyiv – blahodiina orhanizatsiia [Caritas-Kyiv is a charitable organization]. *Karitas-Kyiv – blahodiina orhanizatsiia*. Retrieved from <https://caritas.kyiv.ua/> [in Ukrainian].
5. Kiyanytsia, Z. P., & Petrochko, Zh. V. (2017). *Sotsialna robota z vrazlyvymy simiamy ta ditmy [Social work with vulnerable families and children]*. Kyiv: Obnova Kompany, 256 p. [in Ukrainian].
6. KrymSOS: u 2022 rotsi v 67 MKP pokrashchyly umovy perebuвання pereselentsiv [KrymSOS: in 2022, the living conditions of displaced persons were improved in 67 MCPs]. *KrymSOS – hromadska orhanizatsiia*. Retrieved from <https://krymsos.com/krymsos-u-2022-rocz-i-v-67-mkp-pokrashchyly-umovy-perebuвання-pereselencziv/> [in Ukrainian].
7. Leholetova, M. M., Lyakh, T. L., & Spirina, T. P. (2022). Alhorytm orhanizatsii ta provedennia uspishnoi advokatsiinoi kampanii iz predstavnytstva interesiv [Algorithm for organizing and conducting a successful advocacy campaign for interest representation]. *Social Work and Education*, 9(1), 67–78 [in Ukrainian].
8. Pesotska, O. P. (2012). Predstavnytstvo interesiv [Representation of interests]. *Entsyklopediia dlia fakhivtsiv sotsialnoi sfery – Encyclopedia for specialists in the social sphere*. (pp. 64–166.). Kyiv – Simferopol [in Ukrainian].
9. Pro zatverdzhennia Derzhavnoho standartu sotsialnoi posluhy predstavnytstva interesiv : Nakaz M-va sots. polityky Ukrainy [On the approval of the State Standard of the Social Service of the Representation of Interests: Order of the Ministry of Social Affairs. politicians of Ukraine]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0127-16#Text> [in Ukrainian].
10. Proiekt «Shelter» – u tsyfrakh | Fond Skhidna Yevropa [The «Shelter» project – in numbers | Eastern Europe Foundation]. *East Europe Foundation*. Retrieved from <https://eef.org.ua/proyekt-shelter-u-tsyfrakh/> [in Ukrainian].
11. Proiektly ta prohramy [Projects and programs]. *Blahodiinyi fond «Stabilizeishen Support Servisez»*. Retrieved from <https://sss-ua.org/proekty/> [in Ukrainian].
12. Proiekt «Doroha do zhyttia» [The project «Road to Life»]. *Eleos-Ukraina*. Retrieved from <https://eleos.com.ua/doroga-do-zhyttya/> [in Ukrainian].
13. Skrypka, I. V., & Semigina, T. V. (2014). Praktyka kolektyvnoho predstavnytstva interesiv v Ukraini (na prykladi liudei, yaki zhyvut z VIL/SNIDom) [Practice of collective representation of interests in Ukraine (on the example of people living with HIV/AIDS)]. *Naukovi zapysky NaUKMA – Scientific notes of NaUKMA*, 162, 62–67 [in Ukrainian].
14. Shelter (prykhystok) dlia vymushenykh pereselentsiv: administruvannya, sotsialna robota ta psykholohichna dopomoha [Shelter for forced migrants: administration, social work and psychological assistance]. *Biblioteka psykholohichnoi i sotsialnoi dopomohy*. Retrieved from <http://ecopsy.com.ua/index.php/1-pereselentsi-i-bizhentsi/robo-ta-z-pereselentsiamy/orhanizatsiia-dopomohy-u-trykhystkakh-shelterakh> [in Ukrainian].
15. Donbass SOS [Donbas SOS]. *Donbas SOS*. Retrieved from <https://www.donbassos.org/about> [in English].